

Opis źródła:

Kronika Czechów (Chronica Boemorum), której fragmenty przytoczono, posiada nieocenione znaczenie dla historiografii czeskiej. Jak to często bywało wśród średniowiecznych dziejopisów, i jej autor, czyli Kosmas nie zawsze był obiektywny. Milczał na temat istnienia w swoim kraju obrządku słowiańskiego, jak również dużej roli panowania króla Wratysława II, skłóconego ze swoim bratem Jaromirem Gebhartem, założycielem kapituły wyszehradzkiej. Z nienawiścią kronikarz odnosił się do Polaków, Żydów, jak i Niemców oraz do rodu Wrszowców, prześladowanego i znienawidzonego przez Przemyślidów. Ingerencje Polaków w sprawy czeskie wręcz bolały go i gniewały, ponieważ Polaków uważał za dawnych trybutariuszy Czech. Dziejopis milczał także o polskiej pomocy dla kolejnych pretendentów do tronu czeskiego, pomijał lub pomniejszał polskie zwycięstwa. Nie atakował współczesnego mu Bolesława Krzywoustego panującego w Polsce, podkreślając kilkakrotnie jego pokrewieństwo z Przemyślidami. Inni polscy władcy traktowani byli przez Kosmasa dużo surowiej. Jak wspomniano, z dużą niechęcią kronikarz odnosił się także do „swojego” króla Wratysława, a to prawdopodobnie z pobudek osobistych. Wzorem władców byli dla niego Bolesław II czeski i Brzetysław I. Czciał darzył Brzetysława II, któremu nie szczędził pochwał. Kosmas był prawdopodobnie nadwornym dziejopisem księcia Władysława oraz – przez krótki czas przerwany śmiercią kronikarza – Sobiesława. Materiałów do swej *Kroniki* poszukiwał w archiwum katedralnym i książeńym oraz armarium klasztoru brzewnowskiego. Znał *Żywot św. Wojciecha* Jana Kanapariusza, *Kronikę* Reginona. Dziejopis cytował obficie Biblię i liczne starożytne i średniowieczne teksty. *Kronika Czechów* zawiera cenne wiadomości do historii krajów sąsiadujących z Czechami. Dla historiografii czeskiej ma bardzo duże znaczenie jako aktualna przez kilka stuleci podstawa późniejszych opracowań dziejów kraju. Różnie uczeni odnoszą się do początkowej cezury pracy Kosmasa nad *Kroniką*, zamykając ją w latach od 1100 do 1119–1121. Z pewnością pracował nad nią do śmierci, na końcu już prawdopodobnie dyktując tekst z powodu osłabienia wzroku. Kronikarz doczekał się skrajnie różnych ocen swojego dzieła. Już w XII w. wskazywano na niedociągnięcia pracy, niemniej jednak stała się ona podstawą czeskiej historiografii w języku rodzimym¹.

Miejsca przechowywania oryginału źródła:

Brak oryginału – zaginął; znanych jest 15 rękopisów, z czego 14 fizycznie zachowanych:

---

¹ M. Wojciechowska, *Kosmas z Pragi*, w: *Słownik starożytności słowiańskich*, t. 2, red. G. Labuda, T. Lehr-Splawiński, t. 2, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964, s. 483–485; *Kosmasa Kronika Czechów*, przekład, wstęp i komentarz M. Wojciechowska, Wodzisław Śląski 2012, *passim*.

- *Rękopis Budziszynski*, Muzeum Narodowe w Pradze, sygn. VII F 69;
- *Rękopis Sztokholmski* – wpisany do *Codex Gigas*, Biblioteka Królewska w Sztokholmie;
- *Rękopis Lipski*, Biblioteka Uniwersytetu Karola Marksa w Lipsku, sygn. Cod. Ms 1324;
- *Rękopis Drezdeński*, *Sächsische Landesbibliothek* w Dreźnie, sygn. Ms. Dresd. I 43;
- *Rękopis Wiedeński*, Österreichischen Nationalbibliothek w Wiedniu;
- *Rękopis Kapitulny*, wchodzi w skład kodeksu przechowywanego w bibliotece Kapituły katedralnej w Pradze pod sygn. G5;
- zachowana jedynie podwójna karta pergaminowa przechowywana w *Sächsische Landesbibliothek*, sygn. J. 122 h;
- *Rękopis Carloviensis* stanowiący drugą część księgi ofiarowanej w 1415 r. monasterium „Carloviense” kanoników regularnych w Pradze;
- *Rękopis Monachijski*, wpisany w kodeks przechowywany w Bayerische Staatsbibliothek w Monachium, sygn. Cod. lat. 11029;
- *Rękopis Brneński*, Archiwum Miejskie w Brnie;
- Kodeks w bibliotece Fürstenbergów w Donaueschingen, sygn. 697;
- *Rękopis Rudnicki*, biblioteka Lobkowitzów w Bibliotece Uniwersyteckiej w Pradze, sygn. Ms R. VI F. b3;
- *Rękopis Muzealny*, Muzeum Narodowe w Pradze, sygn. VIII D 20;
- *Rękopis Brzewnowski*, Biblioteka Narodowa w Pradze.

Miejsca wydania.

11 wydań, z czego najważniejsze:

- wydanie Józefa Emlera i kontynuatorów wraz z tłumaczeniem czeskim Václava Tomka w *Fontes Rerum Bohemicarum*, t. 2, Praha 1874.
- wydanie Bertolda Bretholza w *Monumenta Germaniae, Scriptorum rerum germanicarum, nova series*, t. 2, Berlin 1923.
- pierwsze polskie wydanie: *Kosmasa Kronika Czechów*, przekład, wstęp i komentarze M. Wojciechowska, Wodzisław Śląski 2012 (tu wyd. 3, pierwsze z roku 1968).

Tekst:

Kosmasa Kronika Czechów, przekład, wstęp i komentarz M. Wojciechowska, Wodzisław Śląski 2012, s. 165, 167, 170–171, 175.

[...] Więc nowy książę Brzetysław – młodszy, lecz dojrzały wiekiem, [jeszcze] dojrzały rozumem, godnie obchodził w grodzie Pradze, podług obrzędów tej ziemi, uroczystość świętego Wacława swego patrona i wszystkim wielkorządcom i komesom wyprawił przez trzy dni wspaniałą ucztę: tam, ile mógł jako nowy książę, postanawiając nieco na pożytek Kościoła, nieco stanowiąc dla dobra tej ziemi, tak jak dawniej od samej swojej młodości całą nadzieję miał w jednej tylko opiece Bożej, tak zaraz na początku swego panowania, zapalony wielką gorliwością wiary chrześcijańskiej, wygnał wszystkich czarowników, wieszczków i wróżbitów; podobnie i powyrywał, i ogniem spalił gaje lub drzewa, które prosty lud w licznych miejscach czcił. Także i zabobonne zwyczaje, które wieśniacy – dotąd półpoganie – zachowywali we wtorek lub we środę Zielonych Świąt: składając ofiary zabijali nad źródłami zwierzęta ofiarne i diabłom mąką i solą posypywali. Także pogrzeby, które odbywały się w lasach i na polach, i korowody, które odprawiali podług pogańskiego zwyczaju, na dwóch i trzech rozstajnych drogach, jakby dla spokoju dusz. Także i bezbożne igry, które wyprawiali nad swoimi zmarłymi, tańcząc z nałożonymi na twarz maskami i wywołując cienie umarłych. Te okropności i inne świętokradcze wymysły dobry książę wyplenił, aby się więcej nie działy wśród ludu Bożego. I ponieważ zawsze jedyne i prawdziwego Boga czystym sercem czcił i miał miłość ku niemu, podobał się wszystkim, kochającym Boga. Był bowiem księciem dostojnym, wodzem lubianym w obozach, rycerzem w zbroi niezwyciężonym. Kiedykolwiek wtargnął on do Polski, zawsze z wielkim triumfem wracał. Tak ją mianowicie spustoszył częstymi napadami w roku od wcielenia Pańskiego 1093, zaś pierwszym swego panowania, że z tej strony rzeki Odry, od grodu Ryczyn do grodu Głogowa, oprócz jedyne grodu Niemczy nie mieszkał żaden człowiek. Nie ustawał wszakże w tym niszczeniu, dopóki zwierzchni książę Polski Władysław z wielkim błaganiem nie zapłacił co do jednego grosza trybutu za poprzedni i za ten rok; opłaty tej ta była suma; tysiąc grzywien srebra i 60 złota. Ten także książę z tej przyczyny, gdy przekazywał synowi swemu Bolesławowi grody, które należą do ziemi zwanej kłodzką, poruczył go przez podanie ręki i ślub wierności księciu Brzetysławowi, aby będąc posłuszny swojemu wujowi w pokoju dzierżył ziemię powierzoną mu przez ojca. Sam zaś książę Władysław złożył przysięgę, że trybut niegdyś ustanowiony przez księcia Brzetysława, pięćset grzywien srebra i trzydzieści złota, będzie mu płacił w ustalonych terminach za dotrzymanie pokoju. [...]

[...] Albowiem w tym samym czasie książę Brzetysław z całym swoim wojskiem, w Polsce, nad brzegiem rzeki zwanej Nysą, po zburzeniu ich grodu zwanego Bardo, daleko dalej nad tą samą rzeką podobnie zbudował bardzo mocny gród na wysokiej skale, skąd wziął [ów gród] nazwę Kamieniec. [...]

I już po założeniu wspomnianego grodu Kamieńca książę Brzetysław, zanim stamtąd odszedł, biorąc na osobność Męcinę syna Boży, swego przybocznego i powiernika, wytykając mu wiele rzeczy, który go często obrażał, rzekł: „Ja, jeżelibym się nie bał obrazić Boga, na pewno wyłupiłbym mu oczy, jak zasłużyłeś; ale nie chcę, ponieważ wielkim jest grzechem psuć, co palec Boży w człowieku uczynił”. I puściwszy z nim tylko dwóch rycerzy usunął go sprzed swoich oczu i od swego boku, i posyłając do Czech kazał skonfiskować całe jego mienie. Gdy książę wrócił, bez zwłoki wysłał oddział, aby ujął krewnego po mieczu Męciny, Bożeja syna Czaka, zawsze bowiem miał w nienawiści ów ród Wrszowców, ponieważ wiedział, że jest bardzo pyszny i podstępny. Gdy go ujęli, natychmiast – jak było rozkazane – wsadzony na łądz z żoną i dwoma synami, odesłany został do Serbii i stamtąd pojechał do Polski, i tam znalazł swego brata Męcinę. Książę Polski przyjął ich dość łaskawie. [...]

[...] Także tego roku książę Brzetysław na Boże Narodzenie zaprosił Bolesława, swego siostrzeńca, na ucztę, która była przygotowana w grodzie Żatec, gdzie w same święta, za zgodą wszystkich komesów, Bolesław został miecznikiem swego wuja. Odsyłając go po święcie do swoich książę w darze dla niego ustanowił, aby za sprawowanie godności miecznika, z trybutu, który płacił ojciec jego Władysław, rocznie miał zawsze sto grzywien srebra i dziesięć talentów złota. [...]

W roku od wcielenia Pańskiego 1102 Władysław książę Polski mając dwóch synów – jednego spółzonego z konkubiny, imieniem Zbigniew, drugiego urodzonego z Judyty, córki króla Wratysława, imieniem Bolesław – między nich podzielił po połowie swoje królestwo; lecz ponieważ, według głosu Pańskiego, wszelkie królestwo rozdzielane niezgodą będzie spustoszone, a dom na dom upadnie, i jak mawia lud, dwa kocury w jeden worek schwyte nie mogą być razem, w roku od wcielenia Pańskiego 1103 Zbigniew po śmierci ojca natychmiast podniósł broń przeciw swemu bratu i obiecując pieniądze pozyskał sobie pomoc Borzywoja. Ten posłał zaraz na Morawy po Świętopełka i zeszedłszy się razem wytyczyli obozy przy grodzie Ryczyn. Usłyszawszy to Bolesław posłał swego piastuna Skarbimira i prosił księcia Borzywoja, aby wspomniał na powinowactwo; mówił, że jest mu bliższy przez swoją siostrę Judytę, i ponadto wręczył mu dziesięć mieszkań wypełnionych tysiącem grzywien. O, mamono, królowo wszystkiego zła, przyjaciółko zdrady i nieprzyjaciółko wierności; ty uciskasz sprawiedliwość i przewracasz słuszne wyroki! Przez ciebie przekupieni Grabisza i Prociwien, doradcy księcia Borzywoja, zmusili samego księcia, aby nie dotrzymał Zbigniewowi przyrzeczenia. Zaraz po wzięciu pieniędzy wrócił do domu i ponieważ nie dał ani jednego obola Świętopełkowi, ten bardzo oburzony i zapalony gniewem – jak mówią – odchodząc rzekł: „Mój pożar ugaszę zniszczeniem”.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. W jaki sposób książę Brzetysław walczył z pogaństwem w swoim kraju?
2. Jakim władcą – zdaniem kronikarza – był Brzetysław?
3. Na podstawie tekstu źródłowego odpowiedz, jaki był stosunek dziejopisa wobec Polaków? Uzasadnij odpowiedź.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Jaki status uzyskiwała ziemia kłodzka w wyniku gestu księcia Bolesława Krzywoustego wobec Brzetysława?
2. Kim byli wrogowie wewnętrzni w państwie Brzetysława i Bolesława Krzywoustego?
3. W jaki sposób konflikt między synami Władysława Hermana wpływał na stosunki między synami Wratysława II?

Literatura pomocnicza.

Benyskiewicz K., *Układ pokojowy Władysława Hermana z Brzetysławem II w 1093(94) roku w świetle Kroniki Kosmasa Krzysztof Benyskiewicz*, „In Gremium: Studia nad Historią, Kulturą i Polityką” 2008, t. 2, red. D. Dolański, B. Nitschke, s. 15–26

Maleczyński K., *Bolesław Krzywousty. Zarys panowania*, Kraków 1947.

Sobiesiak J., *Władca i jego gród w Kronice Kosmasa i w przekazie kontynuatora jego kroniki, Kanonika Wyszehradzkiego*, „Historia Slavorum Occidentis” 2019, nr 2 (21), s. 74–94.

Słowniczek pojęć.

Kosmas – kronikarz czeski z początku XII w., zm. 21 października 1125 r. mając 80 lat. Pochodził prawdopodobnie w czeskiego rodu możnowładczego. Uczył się najpierw w praskiej szkole katedralnej, następnie studiował gramatykę i dialektykę w szkole katedralnej w Leodium. Prawdopodobnie aż do 1086 r. przebywał poza krajem, następnie towarzyszył biskupom praskim w podróżach do północnych Włoch, na Węgry i do Niemiec. W nieustalonym czasie Kosmas został kanonikiem, a następnie dziekanem kapituły przy katedrze

św. Wita w Pradze. W 1123 r. podróżował do Ziemi Świętej. Wiadomo, że był mężem niejakiej Bożeciechy. *Kronika Czechów* zapewniła mu pozycję ojca czeskiej historiografii².

Brzetysław II – <https://zamki.name/kraje/czechy/brzetyslaw2.php>.

Igra – zabawa.

Ryczyn – [https://pl.wikipedia.org/wiki/Ryczyn_\(grodzisko\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Ryczyn_(grodzisko)).

Głogów – http://dir.icm.edu.pl/pl/Slownik_geograficzny/Tom_II/605;

http://dir.icm.edu.pl/pl/Slownik_geograficzny/Tom_II/606.

Niemcza – http://dir.icm.edu.pl/pl/Slownik_geograficzny/Tom_VII/151.

Władysław Herman – https://pl.wikipedia.org/wiki/W%C5%82adys%C5%82aw_I_Herman.

Bolesław Krzywousty – <https://www.biogramy.pl/a/biografia/boleslaw-iii-krzywousty-1086-1138-ksiaze-polski-wiesz>.

Bardo – do 1322 osada, następnie miasto w księstwie świdnickim; do 1548 r. w księstwie ziębicim. Jest położone u północno-wschodniego wylotu doliny Nysy Kłodzkiej. Na przełomie IX/X w. Bardo stanowiło jeden z grodów Ślązan. Po wcieleniu Śląska do Polski gród stał się siedzibą kasztelanii, został zniszczony podczas najazdu Brzetysława I w 1039, następnie odzyskany przez Kazimierza Odnowiciela w 1050 i ponownie zniszczony w 1096 r. przez Brzetysława II. Informacja o tym zdarzeniu w *Kronice Kosmasa* to pierwsze wzmiankowanie nazwy grodu. Dzięki strategicznemu znaczeniu jako przejście przez Przełom Bardzki został szybko odbudowany. Miasto jest obecnie znanym ośrodkiem pielgrzymkowym wiążącym się z dużym założeniem kalwaryjnym i słynną figurką Matki Boskiej, będącą najstarszą zachowaną barokową rzeźbą na Śląsku (2. poł. XIII w.)³.

Žatec (wł. *Žatec* – niem. *Saaz*) – http://dir.icm.edu.pl/pl/Slownik_geograficzny/Tom_I/781; <https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%BDatec>.

Zbigniew – ur. w latach 1070–1073, zm. po 1113. Był najstarszym synem księcia polskiego Władysława Hermana i Polki, nieznaney nam z imienia. Nie wiadomo, jaki status posiadała matka Zbigniewa, czy była jego legalną żoną (lecz poślubioną według pogańskich zwyczajów), czy tylko konkubiną, a zatem nie wiadomo, jaką rolę przewidziano pierworodnemu Władysława Hermana w przyszłości. Kiedy ojciec Zbigniewa poślubił czeską księżniczkę Judytę, chłopiec nadal przebywał na jego dworze. Pozycję księcia zmieniło narodzenie się Bolesława Krzywoustego, przyrodniego brata zrodzonego z chrześcijańskiej żony ojca.

---

² M. Wojciechowska, *Kosmas z Pragi...; Kosmasa Kronika Czechów...*

³ Zob.: *Słownik geografii turystycznej Sudetów*, t. 12: *Góry Bardzkie*, red. M. Staffa, Wrocław 1993, s. 41–62; P. Migoń, *Ziemia Kłodzka. Przewodnik*, Wrocław 1996, s. 147–152.

Pierworodny został oddany na naukę do szkoły katedralnej w Krakowie. Gdy Judyta czeska zmarła, Władysław Herman poślubił cesarską córkę, także Judytę. Druga macocha była jeszcze bardziej nieprzychylna Zbigniewowi. Ten został umieszczony w saksońskim klasztorze w Kwedlinburgu. Kiedy w Polsce władzę przy boku schorowanego Władysława zaczął umacniać znieawidzony wojewoda Sieciech, możni zaczęli otwarcie podnosić bunt, wielu z nich uciekło za granicę, w tym do Czech. Tam właśnie, Zbigniewa w obronę wziął otwarcie książę Brzetysław, domagający się jego powrotu do Polski. W 1093 r. Władysławowica uwolniono z Kwedlinburga, zapewniając bezpieczne schronienie na Śląsku, gdzie możni jawnie zaczęli bronić praw pierworodnego. Pod wpływem niepowodzenia związanego z nieudaną próbą stłumienia śląskiego buntu przy pomocy Węgrów, Władysław dopuścił obu synów do władzy. Starszy zaczął panowanie na Śląsku. W 1096 r. ojciec uznał umowę ze Zbigniewem za nieważną, ten musiał szukać pomocy na Kujawach. Został jednak uwięziony w Sieciechowie, a po uwolnieniu znów uzyskał – przy aprobachie ojca – udział we władzy. Sprzymierzeni synowie Władysława Hermana zmusili go do nowego podziału wpływów. Zbigniew otrzymał Wielkopolskę i ziemię łączycko-sieradzką. Nowa sytuacja zdecydowanie nie została przyjęta pozytywnie przez Sieciecha. Bracia ponownie zjednoczyli siły przeciwko wojewodzie, co skutkowało wygraną bitwą pod Żarnowcem w 1099 r. Władysław Herman, do tej pory bardziej przychylny swojemu palatynowi niż dzieciom, zaaprobował usunięcie Sieciecha z urzędu. Po śmierci ojca w 1102 r. drogi obu braci rozeszły się na dobre, każdy sprawował władzę niezależnie od siebie nawzajem. W obliczu śmiałej polityki zagranicznej Bolesława, jego brat zwrócił się o pomoc do Czech. W odwecie Pomorzanie kierowali akcje zbrojne przeciw Zbigniewowi. Ten nawiązał bliższe kontakty z Czechami, efektem czego była wyprawa Brzetysława II na część Polski zarządzanej przez Krzywoustego. W 1106 r. rozgorzała wojna domowa. Przy pomocy ruskich i węgierskich wojów, książę Bolesław uderzył na Zbigniewa. Rozpoczęła się wojna domowa, którą militarnie starszy z braci przegrał i uznał zwierzchnictwo Krzywoustego, zatrzymując dla siebie Mazowsze. Kolejny bunt Zbigniewa zakończył się wygnaniem z kraju. Starszy Władysławowic udał się do Świętopełka czeskiego. Wstawił się za nim także cesarz niemiecki Henryk V, który w 1109 r. najechał Śląsk, większych sukcesów jednak nie odniósł. W 1100 r. Bolesławowi udało się odnieść zwycięstwo nad Czechami nad Trutiną. Po powrocie do kraju Zbigniew prawdopodobnie nadal nie respektował zwierzchności brata, za co miał zostać oślepiony⁴.

---

⁴ P. Gąsiorowska, *Zbigniew*, w: *Piastowie. Leksykon biograficzny*, red. S. Szczur, K. Ożóg, Kraków 1999, s. 71–75; O. Balzer, *Genealogia Piastów*, wstęp do drugiego wydania J. Tęgowski, Kraków 2005, s. 207–214.

Judyta – ur. ok. 1056/1058, zm. w 1085 r. Była córką króla czeskiego Wratysława II i Adelajdy, córki Andrzeja I węgierskiego. Wyszła za mąż za księcia polskiego Władysława Hermana. Przypuszczalnie do małżeństwa doszło dopiero po wygnaniu z Polski Bolesława Śmiałego. Małżeństwo to miało być przypieczętowaniem polsko-czeskiego przymierza oraz nagrodą za pomoc, jakiej doświadczył Władysław Herman ze strony czeskiego króla. Niewiele wiadomo o losach księżnej w Polsce. W 1085 r. urodziła Bolesława Krzywoustego. Było to jedyne wspólne dziecko pary książęcej. Za urodzenie syna, mimo wcześniejszych trudności, miała się odwdziżyć Kościołowi hojnymi darami. Jej być może należy przypisywać nadanie Książnic na rzecz klasztoru tyńckiego, wsi Chroby dla biskupstwa krakowskiego, czy kasztelanii łagowskiej dla biskupstwa wrocławskiego⁵.

Wratysław II – http://prussia.online/Data/Book/sl/slownik-starozytosci-slowianskich/Slownik%20Starozytosci%20Slowianskich_Tom%2006_T-W.pdf, s. 598–599.

Świętopelk –

https://pl.wikipedia.org/wiki/%C5%9Awi%C4%99tope%C5%82k_Przemy%C5%9Blida.

Skarbimir – <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/biografia/skarbimir>.

Najważniejsze cezurę:

Przedstawiony fragment źródła opisuje wydarzenia z lat 1093–1103. W tym czasie odbył się słynny synod w Clermont, gdzie wezwano do odzyskania Ziemi Świętej z rąk muzułmanów, a w ślad za nim wyruszyła I wyprawa krzyżowa, zakończona w 1099 r. zdobyciem Jerozolimy. W tym także czasie, a dokładnie w 1098 r. przez Roberta z Molesmes w Cîteaux zostaje założony zakon cystersów. W Polsce, w 1093 r. dochodzi do pokonania wszechwładnego wojewody Sieciecha i zmuszenia księcia Władysława Hermana przez możnych, działających w porozumieniu z czeskim księciem Brzetysławem, do przywrócenia praw jego starszemu synowi Zbigniewowi. Kiedy w 1102 r. Władysław Herman umiera, kraj zostaje podzielony na dwie części między Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa. W 1103 r. ma miejsce łupieska wyprawa Czechów na Śląsk oraz Bolesława Krzywoustego na Pomorze.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Karolina Maciaszek

---

⁵ K. Małczyński, *Judyta*, w: PSB, t. 11, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964–1965, s. 316; O. Balzer, *Genealogia Piastów...*, s. 185–190.